

ORGANIZAREA ADMINISTRAȚIEI ORAȘULUI SIGHIȘOARA ÎN ANUL 1933

Adonis P. Mihai

După constituirea României Mari (1918) au fost elaborate o serie de noi legi pentru unificarea teritoriilor care intrau în componența noului Regat al României. Printre legile adoptate în perioada interbelică s-au numărat legea nr. 95 din 13 iunie 1925 pentru unificarea administrativă,¹ („mai mult o extindere a legislației Vechiului Regat în provinciile alipite”),² legea nr. 167 din 3 august 1929 pentru organizarea administrației locale³ și legea administrativă nr. 569 din 26 martie 1936.⁴

Având în vedere faptul că am analizat administrația orașului din anul 1933, ne-am raportat în lucrarea noastră la legea nr. 167 din 3 august 1929. Potrivit acestei legi teritoriul Regatului României era împărțit administrativ în județe, comune urbane și comune rurale. Acestea dețineau personalitate juridică, patrimoniu și organe proprii de conducere. Județele erau subdivizate în circumscripții administrative – „plăși”⁵.

Județul Târnava Mare (suprafață 2.836 km², populație 147.994 locuitori) era al zecelea județ din Transilvania și avea în componența sa administrativă 4 „plăși”⁶ : *Plasa Sighișoara* cu 27 localități rurale - Albești, Apold, Archita, Beșa (Stejărenii), Boiu, Cloașterf, Criș, Criț, Daia, Daneș, Felța (Florești), Hetiur, Jacu, Laslea, Mălâncrav, Mihai Viteazu, Noul Săsesc, Roandola, Saschiz, Seleuș, Șaeș, Șapartoc,

---

¹ Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 128 din 14 iunie 1925.

² *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 306.

³ Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 170 din 3 august 1929.

⁴ Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 73 din 27 martie 1938.

⁵ În perioada interbelică plasa era o unitate administrativă care prin centrul său realiza o legătură imediată între autoritățile județene și cele ale localităților urbane sau rurale.

⁶ *Recensământul general al populației din 1930*. Vol. II. *Neam, limbă maternă, religie*, Partea 1, București, Ed. Institutului Central de Statistică, 1938, pp. 438-439. Mai departe abreviat *Recensământul general al populației din 1930*.

Șoard, Țopa, Valchid, Vânători, Vulcan și o localitate urbană – Sighișoara ; *Plasa Mediaș* - 29 localități rurale - Agârbiciu, Alma, Ațel, Biertan, Boarta, Brateiu, Buia, Buzd, Călvasăr (Calvaser), Copșa Mare, Copșa Mică, Dârlos, Dupuș, Frâua (Axente Sever), Ighișu Nou, Metiș, Mighindoala, Moșna, Motiș, Nemșa, Petiș, Richiș, Șaroșul (Șaroș pe Târnave), Șeica Mare, Șeica Mică, Șoala, Ștenea, Veseud-Slimnic, Vorumloc (Valea Viilor) și o localitate urbană - Mediaș; *Plasa Agnita* - 25 localități rurale – Agnita, Apoș, Bârghiș, Coveș, Dealu Frumos, Ghijasa de Sus, Hendorf (Brădeni), Hundrubechiu (Movile), Iacobeni, Ighișu Vechi, Mihăileni, Moardăș, Netuș, Noiștat, Pelișor, Proștea, Răvășel, Retiș, Ruja, Șalcău, Țeline, Vărd, Vecerd, Veseud-Chirpăr, Zlagna; *Plasa Rupea* - 28 localități rurale – Augustin, Beia, Bogata Olteană, Bunești, Cața, Crihalma, Cuciulata, Dăișoara, Dopca, Drăușeni, Fântâna, Fișer, Hoghiz, Homorod, Jibert, Lupșa, Mateiaș, Mercheașa, Meșendorf, Paloș, Racoșul de Jos, Rodeș, Rupea, Ștena (Dacia).

În perioada interbelică județul Târnava Mare avea în componența sa administrativă două orașe - Sighișoara (oraș reședință de județ), respectiv Mediaș și 109 localități rurale. Orașul reședință de județ a concentrat atât organele administrației locale cât și pe cele județene. La 1930 orașul Sighișoara era unul dintre cele 34 de orașe ale Transilvaniei și unul din cele 172 de orașe ale României Mari.⁷ În oraș existau 2.273 de clădiri locuite, la o populație de 13.096 de locuitori.⁸

⁷ Ioan Scurtu, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Ediția a II-a, București, Ed. Enciclopedică, 2012, p. 45. Istoricul Ioan Scurtu indică numărul mediu al locuitorilor în orașele Transilvaniei interbelice ca fiind 15.167 de suflete.

⁸ Cifrele reprezintă rezultatele preliminare, neverificate ale recensământului din 1930 și publicate în broșura *Recensământul general al populațiunei din 1930. Populațiunea actuală a României. Cifrele preliminare ale recensământului general dela 20 decembrie 1930*, București, 1931, p. 45. La publicarea rezultatelor finale ale recensământului în 1938, Sighișoara avea în anul 1930 un total de 13.033 locuitori, cu 63 mai puțin decât în 1931, când fuseseră publicate doar rezultatele preliminare. Cei 13.033 locuitori ai orașului erau împărțiți astfel: 40,17% sași, 33,49% români, 22,22% maghiari, 2,57% țigani, 1,12% evrei, 0,08% cehi, slovaci, 0,07% sârbi, croați, sloveni, 0,02% ruși, 0,02% bulgari, 0,01% polonezi, 0,03% alte naționalități. Limba maternă a locuitorilor Sighișoarei se prezenta în felul următor: germană 40,61%, română 34,44%, maghiară 22,77%, „țigănească” 1,54%, idiș (yiddish) 0,40%, cehă, slovacă 0,06%, sârbă, croată, slovenă 0,05%, rusă 0,03%, bulgară 0,02%, poloneză 0,01%, albaneză 0,01%. Și tabloul religios al orașului ne oferea o imagine cosmopolită: evanghelici (luterani) 38,62%, ortodocși

Puterea executivă a orașului a fost exercitată de către primar, de ajutorul de primar și de către delegația consiliului comunal.⁹ Aceștia li se subordonau secretarul orașului și diferitele servicii din cadrul primăriei. Orașul a fost administrat de către un consiliu local cu rol deliberativ.

Potrivit articolului 75 din legea nr. 167 din 3 august 1929, numărul consilierilor se stabilea în funcție de populația orașului. În cazul Sighișoarei au existat 32 de consilieri (aleși și de drept), Sighișoara fiind reședință de județ și având o populație de peste 12.000 de suflete. Din rândul membrilor de drept în consiliul comunal făceau parte câte un reprezentant al școlii Statului din localitate, din învățământ primar, secundar și un reprezentant al școlilor secundare particulare cu drept de publicitate, care aparțineau grupului minorității celei mai numeroase din localitate (sașii), câte un reprezentant al bisericilor naționale și un reprezentant al bisericii minoritare cu cel mai mare număr de credincioși din localitate (sașii), președinții Camerei de industrie și comerț și ai Camerei de agricultură din localitate și un membru ales de către industriașii și comercianții din localitate (art. 77, literele *b-e*). Desemnarea consilierilor de drept avea loc înainte de constituirea consiliului comunal (art. 78).

Membrii consiliului local erau aleși „*prin vot universal, legal, direct, secret, obligator, cu scrutin de listă, pe baza reprezentării proporționale*” (art. 74). După depunerea jurământului de către consilierii aleși – „*Jur credință Regelui, supunere Constituțiunii și Legilor; jur să apăr și să sprijinesc interesele Țării*” (art. 85) – era ales primarul, cu majoritatea a două treimi, din rândul consilierilor aleși. O reglementare importantă din lege era cea potrivit căreia „*dacă nici unul dintre candidați*

33,95%, romano-catolici 10,12%, reformați (calvini) 9,16%, unitarieni 4,45%, greco-catolici 1,97%, mozaici 1,23%, bapțiști 0,37%, adventiști 0,07%, alte religii și secte 1 persoană. Pentru aceste date am folosit *Recensământul general al populației din 1930*. Vol. II. *Neam, limbă maternă, religie*, Partea 1, București, Ed. Institutului Central de Statistică, 1938, pp. 438-439, 740.

⁹ Delegația consiliului comunal era aleasă de către consiliul local. Aceasta era constituită din 3 membri aleși prin vot secret din rândul consilierilor aleși. La aceștia se mai adăugau și 2 supleanți. Potrivit art. 136 din legea nr. 167 din 3 august 1929 Delegația consiliului comunal înlocuia consiliul comunal în intervalul dintre sesiuni și „*decidea în locul său în limitele puterilor conferite de consiliu*.”

nu întrunește această majoritate, Ministerul de Interne va numi primar pe unul din cei trei candidați cari au întrunit cele mai multe voturi.”

La Sighișoara în perioada interbelică consiliul local a ales următorii primari: dr. August Leonhardt, care și-a continuat primariatul din timpul Imperiului austro-ungar, din anul 1910 până în 1931; dr. Wilhelm Seiwert (1932 – 1933); Aurel Mosora (1934 – 1937);¹⁰ Nicolae Alduleanu (1937 – 1938) și Ioan Ioanovici (1939 – 1940).¹¹

Pentru o înțelegere mai exactă asupra organizării administrației orașului Sighișoara am analizat procesul verbal nr. 16 al ședinței consiliului local al orașului din 3 octombrie 1933, ora 16, care cuprindea printre altele și aprobarea *Regulamentului pentru organizarea administrației orașului Sighișoara*, elaborat în timpul mandatului de primar a dr. Wilhelm Seiwert. *Regulamentul* era alcătuit din 4 capitole și 29 de articole.¹²

La aprobarea acestui *Regulament*, în ziua de 3 octombrie 1933, au fost prezenți în sala de ședințe a primăriei orașului Sighișoara primarul dr. Wilhelm Seiwert în calitate de președinte de ședință, Alexandru Căpățână, ajutor de primar și consilierii locali dr. Octavian Dobre, Petru Cionta, Ștefan Colceriu, dr. Heinz Brandsch, dr. Ștefan [István] Gábos, dr. Alfred Leonhardt, Mihail [Michael] Keul, Josif [Josef] Csulak, Hermann Matzak, Joan [Johann] Hügel, Frederic [Friedrich] Breihofer, Joan [János] Szentiványi, dr. Julius Waedt, Petre Dan, Gustav Schuller, Emilian Stoica, dr. Joan [Johann] Wolff și Walther Flechtenmacher, cu asistența secretarului primăriei Maximilian Lang. Din partea funcționarilor superiori au fost prezenți inginerul-șef al orașului Robert Jacobi și subinspectorul silvic C. Siegmund. Au lipsit de la aceasta ședință consilierii Aurel Mosora, dr. Iosif Ghizdavu, dr. Ludovic Abraham, Horea

¹⁰ *Schäßburg. Bild einer siebenbürgischen Stadt*. Herausgegeben von Heinz Brandsch, Heinz Heltmann und Walter Lingner, Leer, Rautenberg Verlag, 1998, p. 119.

¹¹ Traian Bosoancă, *Mureșenii și Marea Unire*, Târgu Mureș, Ed. Ardealul, 2000, p. 124.

¹² Arhivele Naționale Serviciul Județean Mureș, *Fond Prefectura Județului Târnava Mare* (nr. inv. 415), *Dosarul nr. 147*, ff. 231-241. Mai departe abreviat *Regulament*.

Teculescu, Gheorghe Simu și dr. Ilie Popa.¹³ Existând majoritatea prevăzută de lege („majoritatea absolută”, art. 91), adunarea întrunită a putut delibera.

Regulamentul a fost redactat în baza dispozițiilor articolului 104, alin. 19 din Legea nr. 167 (1929) pentru organizarea administrației locale – „*Sunt de interes local comunal îndeosebi: întocmirea de **regulamente** privitoare la edilitate și la igienă, salubritate, poliția rurală și comunală, la impozite, taxe și alte venituri, precum și la organizarea diferitelor servicii comunale*”, respectiv ale art. 171 din aceeași lege – „*Serviciile necesare fiecărei administrațiuni, atât sătești cât și comunale, precum și personalul lor, se stabilesc în limitele mijloacelor, printr'un **regulament** prin care se va determina și atribuțiunile și retribuțiunile, întrucât acestea nu vor fi prevăzute prin legea de față sau prin legi speciale.*” Tot în baza acestei legi au fost aprobate de către autoritățile orașului regulamentele pentru organizarea hornăritului (1936) și cel pentru curățarea străzilor, transportul gunoaielor de stradă și de casă de pe teritoriul orașului Sighișoara (1937). Acestea au făcut obiectul analizei noastre într-un alt articol.¹⁴

La mai bine de 4 ani de la publicarea în Monitorul Oficial a legii pentru organizarea administrației locale, consiliul local Sighișoara aproba în unanimitate un nou *Regulament* pentru organizarea administrației orașului.

În capitolul I, art. 1 al *Regulamentului* se arăta că „*administrația este încredințată consiliului comunal ca organ deliberativ, delegației consiliului comunal și primarului [...]. Aceste organe administrează orașul cu ajutorul serviciilor primăriei, cari vor funcționa potrivit dispozițiunilor acestui regulament.*”¹⁵ Articolele 2-4 ale *Regulamentului* făceau trimitere directă la legea nr. 167 din 3 august 1929 pentru organizarea administrației locale, unde erau prezentate informații cu privire la consiliul local, delegația consiliului comunal, primar și ajutorul de primar. Primarul, ajutorul de primar și delegația consiliului comunal erau organe executive.

---

¹³ *Regulament*, f. 231.

¹⁴ Adonis P. Mihai, *Două regulamente ale orașului Sighișoara din perioada interbelică în Alt Schaeßburg*, nr. 6, 2013, pp. 81-86.

¹⁵ *Regulament*, f. 232.

În capitolul al II-lea, art. 5, erau prezentate cele 5 servicii principale ale instituției care administra orașul Sighișoara:

1. Serviciul administrativ și financiar;
2. Serviciul tehnic al comunicațiilor, construcțiilor și întreprinderilor comunale;
3. Serviciul sanitar și al ocrotirii sociale;
4. Serviciul veterinar și zootehnic;
5. Serviciul silvic.

Acestor servicii li se adăuga o „singură registratură, care va îndeplini pentru toate serviciile lucrările de înregistrare, arhivă și expediție.”¹⁶

Cele 5 servicii erau conduse de către 5 șefi, care erau direct răspunzători de bunul mers al activității serviciilor și de „exactitatea lucrărilor.”

Fiecare serviciu era compus din unul sau mai multe birouri, care erau conduse la rândul lor de șefi de birouri. Șefii serviciilor repartizau pe birouri lucrările aparținătoare și se îngrijeau ca „lucrările” să fie rezolvate de șefii de birou și personalul lor, „după indicațiile date în modul și termenul prevăzut de lege.”¹⁷

Șefii de servicii din cadrul administrației orașului răspundeau de executarea legală și la timp a lucrărilor. Aceștia îi puteau trage la răspundere pe șefii și funcționarii birourilor, potrivit legii pentru organizarea administrației locale și a dispozițiilor legii și regulamentului pentru statutul funcționarilor publici.¹⁸

O indicație specială era prevăzută la finalul art. 6 – „Toate chestiunile supuse spre decideră și deliberare consiliului și delegației consiliului comunal, vor fi referate de șefii serviciului.”¹⁹

---

¹⁶ Regulament, f. 233.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Legea statutului funcționarilor publici din 19 iunie 1923 a rămas în vigoare, cu mici modificări, până la 8 iunie 1940, când s-a promulgat Codul funcționarilor publici.

¹⁹ Regulament, f. 233.

Doar funcționarii prevăzuți în acest regulament puteau fi angajați în serviciile primăriei - „*funcțiuni neprevăzute în regulamentul de față, nu pot fi introduse în buget.*”

În capitolul al III-lea al prezentului *Regulament* se înfățișau organizarea și atribuțiile serviciilor. Erau indicate atribuțiile secretarului primăriei, care avea titulatura de „*secretar general.*” Acesta asista la toate ședințele consiliului local și ale delegației consiliului local și era însărcinat cu redactarea proceselor verbale ale ședințelor. Secretarul conducea cancelaria primăriei și supraveghea arhiva instituției, contrasemna toate actele și corespondența instituției, putând să delege acest drept și șefilor de serviciu. El mai putea îndeplini și alte sarcini date de primar sau consiliul local, în limitele legii. Secretarul general avea atribuții importante în ceea ce privește personalul instituției. În perioada interbelică nu a existat un serviciu sau birou care să se ocupe în mod direct de personalul instituției. Secretarul primăriei se îngrijea de numirile, mutările, avansările, pedepsele, concediile și pensionările personalului și întocmea chiar „*cazierele funcționarilor comunali și toate actele rezervate.*”²⁰

Serviciul administrativ-financiar era condus de secretarul primăriei și era compus din 6 birouri:

- a. Biroul administrației generale, al registraturii și al arhivei, având un șef de birou, doi subșefi de birou, un impiegat,²¹ un dactilograf, un comisar de câmp, un impiegat care se ocupa de administrația azilului;
- b. Biroul stării civile și al statisticii, cu un subșef de birou și un impiegat;
- c. Biroul contabilității și al bunurilor, având un șef de birou (șef-contabil), un subșef (contabil) și un impiegat;
- d. Biroul casieriei, al constatării, urmăririi și perceperii veniturilor comunale, cu un casier, un subșef de birou, patru impiegati, trei agenți de urmărire,

---

²⁰ *Regulament*, f. 234.

²¹ Termenul de *impiegat* era folosit în administrația din perioada interbelică pentru a desemna un funcționar de stat de grad inferior. Astăzi acest termen este ieșit din uz în administrație, fiind folosit pentru a desemna un funcționar feroviar, care organizează și controlează mișcarea trenurilor într-o gară.

un conducător al cadastrului, un impiegat – „*manipulant al biletelor de vite*”;

e. Biroul contecios – cu un jurisconsult;

f. Biroul populației – un impiegat.

Biroul administrației generale, al registraturii și arhivei avea atribuții în probleme referitoare la învățământ, la lucrările de recensământ, rechiziții, mobilizare, cu privire la întocmirea listelor electorale, în probleme referitoare la industrie și aprovizionarea populației „*cu articole de primă necesitate, stabilirea prețurilor maxime, probleme tutelare și orfanale, închirierea sălilor orașului, tratamentul în spital*” ș. a.

Registratura înregistra, repartiza și expedia întreaga corespondență a primăriei.

Printre atribuțiile biroului stării civile și al statisticii erau cele cu privire la mișcarea populației (nașteri, căsătorii, divorțuri, decese), acordarea ajutoarelor pentru săraci, emiterea și eliberarea actelor de naționalitate și a certificatelor de notorietate publică.

Biroul contabilității și al bunurilor se ocupa printre altele cu întocmirea și aprobarea bugetului, a modificărilor lui, cu „*angajarea de cheltuieli conform legii contabilității publice*,”²² dar și cu eliberarea ordonanțelor de plată, cu realizarea situației lunare asupra operațiunilor de venituri și cheltuieli, cu alcătuirea inventarului și cu menținerea lui la zi cu toată „*averea mobilă și imobilă a orașului, împrumuturi, vânzări, arendări, licitații*.”

Casieria instituției percepea taxele și impozitele orașului, executa lucrări cu privire la încasarea veniturilor și efectua plăți de tot felul.

Articolul 11 al *Regulamentului* indica sarcinile de serviciu ale „*jurisconsultului*” orașului, care „*oferea opinii juridice*” în toate chestiunile care i se încredințau. Jurisconsultul redacta contractele încheiate de oraș și reprezenta orașul în procesele

---

²² *Regulament*, f. 235.

derulate împotriva sa. Nu în ultimul rând, acesta rezolva și problemele legate de exproprieri și impozite datorate statului.

Un angajat al primăriei – impiegat – era delegat cu administrația azilului, sub supravegherea primarului, a secretarului și a comisiei de asistență socială. Potrivit art. 12 din *Regulament*, săracii bătrâni sau infirmi, indiferent de sex primeau adăpost și tratament gratuit. Aceștia trebuiau să fie din Sighișoara și să nu aibă rude „*ascendente sau descendente*” obligate la întreținerea lor.

Un serviciu important al primăriei era Serviciul tehnic al construcțiilor, căilor de comunicație și al uzinelor. Acest compartiment era condus de un inginer-șef și avea 2 birouri: a. Biroul studiilor, întocmirea planurilor și eliberării autorizațiilor, cu un subșef de birou (desenator); b. Biroul executării lucrărilor și conducerii uzinelor și instalațiilor comunale, cu un subșef de birou (econom) și un agent supraveghetor al lucrărilor orașului. Printre atribuțiile acestui serviciu se aflau cele de întocmire a proiectelor, planurilor și devizelor pentru orice lucrări urbane, realizarea planului de sistematizare a orașului, recepționarea lucrărilor finalizate, executarea tuturor lucrărilor de construire, reparare și întreținere a rețelei de căi de comunicație (drumuri), curățenia (salubritatea publică), măturatul și stropitul străzilor și piețelor. Biroul elibera, cu aprobarea delegației consiliului comunal, autorizațiile de construcție și reparații și controla, respectiv supraveghea, construcțiile particulare autorizate de către oraș și nu în ultimul rând constata contravențiile „*la norme legale de edilitate*.”²³

Articolul 15 făcea referire la Serviciul sanitar și al ocrotirilor sociale. Acest serviciu își desfășura activitatea specifică în conformitate cu legea pentru organizarea administrației locale, cu legea sanitară și cu alte prevederi aflate în vigoare în acea epocă.

Serviciul veterinar și zootehnic era condus de un medic veterinar care avea în subordinea sa un impiegat, ca administrator al abatorului orașului, și un servitor.

---

²³ *Regulament*, f. 237.

Serviciul, pe lângă administrația abatorului, se îngrijea de sănătatea animalelor din oraș, controla salubritatea și igiena produselor alimentare de origine animală și exercita „*controlul sanitar-veterinar al stabilimentelor industriale de natura animală*” și al comerțului.

Serviciul silvic al orașului Sighișoara era condus în anul 1933 de către un inginer silvic, care era ajutat de trei brigadieri și „*pădurari orășenești în număr corespunzător*.” Acest serviciu întocmea și înainta consiliului local un program de lucru cu privire la administrarea pădurilor orașului. Programul era alcătuit în conformitate cu dispozițiile codului silvic și cu cele ale reglementărilor silvice. Serviciul înainta spre aprobare proiectele și devizele de exploatare a parchetelor²⁴ de păduri, conducea toate lucrările de exploatare și asigura transportul materialelor lemnoase exploatabile. Tot acest departament al primăriei se ocupa și cu aprovizionarea cu lemne de foc necesare pentru oficiile și instituțiile orașului (gazul metan a fost introdus la Sighișoara abia în anul 1936), administra și supraveghea depozitul de lemne al orașului, înainta Judecătoriei delictelor silvice și nu în ultimul rând administra pășunile orașului conform Regulamentului islazurilor.

Ultimul capitol al *Regulamentului* făcea trimitere în cele 11 articole²⁵ la funcționarii publici – „*orășenești*”. Numirea, înaintarea și măsurile disciplinare se executau numai în conformitate cu dispozițiile legii pentru organizarea administrației locale, ale legii și regulamentului pentru organizarea Ministerului de Interne și ale legii și regulamentului pentru statutul funcționarilor publici. O prevedere demnă de atenție era consemnată la art. 23: „*Șefii de serviciu vor fi numiți de consiliul comunal, personalul executiv și auxiliar va fi numit de către delegația consiliului comunal*.”

Cei care făceau parte din personalul auxiliar al primăriei (copist, impiegat) trebuiau să aibă terminate cel puțin 4 clase secundare sau să fi absolvit o școală medie profesională. Personalul executiv (șef și subșef de birou) trebuia să fi absolvit cel puțin

²⁴ Parchet – porțiune de pădure în curs de exploatare.

²⁵ *Regulament*, ff. 238-241.

liceul sau o școală superioară de specialitate. Potrivit legii,²⁶ șefii și subșefii de servicii aveau nevoie de licență în drept pentru Serviciul administrativ, licență în studii comerciale pentru Serviciul financiar, licență în agronomie sau titlul corespunzător pentru secția economică, licență în litere pentru secția culturală. În cazul ultimelor două secții, „în lipsa de solicitori cu titlurile amintite”, se puteau angaja și licențiați în drept. Jurisconsultul trebuia să aibă dreptul pentru a profesa avocatura conform legii avocaților. Funcționarii de carieră erau obligați să cunoască limba română. Art. 173 al legii mai stabilea că „secretarii, cassierii și contabilii comunali sunt numiți de consiliu”. Tot în acest articol de lege se mai menționa și faptul că „secretarul, în comunele urbane, va trebui să posede diploma de doctor sau licențiat în drept, iar cassierii și contabilii, diploma unei școli superioare de comerț”. Prevederile legii în acest sens, se regăseau specificate în mod clar și în *Regulamentul* privind administrația orașului Sighișoara din anul 1933, pentru fiecare categorie de personal care își desfășura activitatea în cadrul primăriei.

Funcționarii orașului „înainte de a intra în funcțiune” depuneau în fața primarului următorul jurământ: „Jur credință Regelui, supunere Constituțiunii și Legilor, jur să apăr și să sprijinesc interesele țării: Așa să îmi ajute Dumnezeu.”²⁷

În art. 26 al *Regulamentului* de la Sighișoara se descria modul în care se desfășurau relațiile de serviciu între membrii personalului primăriei: „Funcționarii vor avea în relațiunile lor de serviciu în general o conduită demnă de prestigiul funcțiunei lor, datorând supunere și bună cuviință șefilor ierarhici și păstrând armonie colegială între dânsii.”²⁸

---

²⁶ Legea nr. 167 din 3 august 1929, art. 183, punctele 1-3.

²⁷ Legea administrației locale din 1929, art. 180. Astăzi, conform art. 62, punctul 6 din legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată și actualizată în 2015, jurământul de credință al funcționarilor publici este puțin diferit: „Jur să respect Constituția, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, să aplic în mod corect și fără părtinire legile țării, să îndeplinesc conștiincios îndatoririle ce îmi revin în funcția publică în care am fost numit, să păstrez secretul profesional și să respect normele de conduită profesională și civică. Așa să-mi ajute Dumnezeu.”

²⁸ *Regulament*, f. 240.

Personalul de serviciu al Primăriei Sighișoara era compus din 5 servitori – „oameni de serviciu”, numiți de primar, patru la primărie și unul la abator. Fiecare din cei cinci oameni de serviciu „era obligat să îndeplinească cu punctualitate îndatoririle serviciului ce îi este încredințat, să execute fără discuție ordinele de serviciu primite de la cei în drept, să nu lipsească de la serviciu fără permisiune sau concediu în regulă, [...] să fie respectuos cu funcționarii, să aibă față de public o purtare cuviincioasă.”²⁹

Ultimul articol din Regulament, art. 29, specifica: „Acest regulament intră în vigoare după aprobarea lui din partea autorităților în drept, conform prevederilor legii”. Regulamentul a și fost aprobat de autoritățile orașului Sighișoara la începutul lunii octombrie din anul 1933.

Tot în perioada interbelică, în timpul mandatului primului primar român din istoria de peste 600 de ani a localității Sighișoara - Aurel Mosora – 1934-1937, s-au produs o serie de schimbări în structura administrației locale. Astfel în anul 1937 administrația orașului era compusă din 12 compartimente: *Serviciul administrativ, mobilizare, apărare pasivă, turism, Starea civilă, Registratura, arhiva, expediția, Contabilitatea, Casieria, Percepția, Economatul, Servitorii, Serviciul silvic, Serviciul veterinar, Serviciul contecios, Biroul populației*. În aceste compartimente își desfășurau activitatea 42 de persoane. La acestea se mai adăugau primarul, cele două ajutoare de primar și secretarul general. 46 de persoane asigurau serviciile de administrație a circa 13.500 de locuitori, care locuiau în 2.440 de clădiri cu 3.180 de gospodării.³⁰

Autoritățile locale au pus în aplicare prevederile legii nr. 167 din august 1929 emisă în timpul guvernului P. N. Ț, aflat sub conducerea lui Iuliu Maniu (10 noiembrie 1928 - 6 iunie 1930). Sub o altă guvernare țărănistă, cea a lui Alexandru Vaida-Voievod (14 ianuarie – 13 noiembrie 1933), regulamentul era aprobat de către autoritățile locale.

---

²⁹ *Ibidem*, ff. 240-241.

³⁰ Nistor Cristescu, *Muncă românească. Activitatea consiliului comunal al Primăriei Sighișoara (1934-1937)*, Sighișoara, Tipografia Markus, 1937, pp. 40-41.

Existența unui nou *Regulament pentru organizarea administrației orașului Sighișoara* (1933) a constituit un moment important în dezvoltarea localității de pe râul Târnava Mare și în crearea unei administrații locale eficiente și reprezentative pentru structura etnică a populației orașului. Primarul, consilierii locali, serviciile și birourile primăriei trebuiau să asigure bunul mers al treburilor orașului și să vegheze la siguranța, bunăstarea și confortul locuitorilor așezării. Din păcate au existat în epocă și momente în urma cărora s-au produs modificări ireversibile în structura și evoluția orașului. Unele reușite ale administrației din perioada interbelică mai pot fi observate și astăzi în peisajul arhitectonic-urban al Sighișoarei.

Aproximativ 50 de persoane (primar, ajutor de primar, secretar general și funcționari de rang superior și inferior) asigurau administrația orașului în anul 1933, pentru o populație în jur de 13.250 de suflete. Cele 5 servicii ale primăriei din 1933 reușeau să acopere aproape toate situațiile și problemele din sectoarele orașului: cel administrativ-financiar, tehnic, de construcții și drumuri, cel sanitar și al ocrotirii sociale, veterinar și zootehnic, cel silvic. Deși astăzi ni se poate părea puțin, ca 50 de oameni să administreze un oraș cu o populație de aproximativ 13.250 locuitori și eterogenă din punct de vedere etnic, funcționarii interbelici reușeau într-o manieră rezonabilă și acceptabilă să se onoreze de obligațiile lor de serviciu. Au existat în mod sigur și abateri de la normă, care au fost sancționate într-o formă sau alta de către șefii ierarhici ai funcționarilor respectivi.

Încheiem rândurile noastre prin a sublinia necesitatea existenței unei administrații locale eficiente și transparente, aflată mereu în slujba cetățeanului plătitor de taxe și impozite. Administrația interbelică de la Sighișoara a încercat într-o mare măsură să se apropie de acest deziderat. Din nefericire, frământările politice ale perioadei nu au permis întotdeauna manifestarea celor mai bune intenții și planuri de acțiune. Realitatea sighișoreană interbelică a fost marcată și ea de interferența masivă a

factorului politic, venit uneori chiar din partea reprezentanților și a membrilor guvernelor aflate atunci în exercitarea mandatelor politice încredințate de rege.

THE ORGANIZATION OF SIGHIȘOARA ADMINISTRATION IN 1933 (Summary)

The author of this article examines a local regulation of administration from Sighișoara in 1933. Regulation is a part from series of legal regulations in interwar-period (1933, 1936, 1937). It presents the five major services of the Town-Hall, with specific activities in domains like administrative, financial, technical and construction, health and social care, veterinary and forestry. 50 people (mayor, deputy mayor, secretary general and clerks) administered destiny of a city with almost 13.250 inhabitants. Sighișoara interwar administration tried in a largely desire to approach the existence of a local efficiently and transparent administration, always in the service of the citizens who are the paying taxes and duties.

Cuvinte cheie: Sighișoara, administrație, oraș, interbelic, legislație.

Keywords: Sighisoara, administration, town, interwar-period, legislation.